

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Саша Владимирова Тодорова
на докторската дисертация на Георги Тодоров Бойков
на тема „Съвременна социална мобилност – аспекти на процеса на
деурбанизация в България”, с научен ръководител
проф. д.с.н. Валентина Миленкова

Георги Тодоров Бойков е редовен докторант в катедра „Социология” при Философския факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”, Благоевград.

Завършва средно образование в езиковата гимназия „Акад. Людмил Стоянов”. Придобива образователно-квалификационна степен „бакалавър” по икономика в ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград, а „магистърска” по социология – в университета Лунд, Швеция.

Започва своя трудово професионален живот в сферата на туристическата индустрия, след това последователно се ориентира към електронната индустрия, където заема длъжността „началник отдел маркетинг”, а по-късно се насочва към инвестиции и строителство, където работи като „помощник мениджър”. Съчетава изследователската си дейност по дисертационния проект с преподавателска работа като хоноруван асистент по „Социология на социалната стратификация и неравенствата”. Като хоноруван асистент наред с подготовката и провеждането на семинарните занятия работи и по контрола на студентските дейности в извънаудиторната заетост. Участва активно в научния живот на Университета. Взел е участие в три научни конференции, организирани от ЮЗУ „Неофит Рилски” и в един семинар, организиран от Университет „Хумболт”, Берлин, Германия. Този факт е показателен не само за мотивацията за научноизследователска дейност на докторанта, но и за изградената добра практика в катедра „Социология” за работа с млади учени и професионалната подкрепа от страна на научния ръководител проф. д.с.н. Валентина Миленкова.

Докторантът има широки компетенции в областта на компютърните науки.

1. Актуалност на темата на дисертационния труд

Актуалността на темата с основание се обосновава с наболелите градски проблеми, както и с достигнатото до крайност потребление, оправдано с „вечния“ растеж на икономиката и последиците от този растеж за хората и природата, което от своя страна породи явлението „социално понижаване“. Известно е, че това явление е свързано със социалната мобилност, при която все по-осезателно се ориентира от града към селото, която всъщност представлява процес на деурбанизиране. Известно е, че досега този процес е свързан преди всичко с тези, които не успяват да се реализират в града или с представители на високодоходни групи, които търсят спокойствие и уединение. Новото в съвременния процес на деурбанизация се състои в „обособяване на общности от нов тип, които се занимават с някакъв вид земеделска дейност, но те не са типични земеделци, тъй като техните компетенции са принципно свързани с други области. Това могат да бъдат хора, които се занимават с дейност, различна от земеделието, но отглеждат храна за нуждите на домакинството“ (с.78). Това на практика означава, че обществото само изработва резервни ходове, в случаи на затруднения, катастрофи, катаклизми. В съвременните условия на криза, деурбанизацията е възможен изход, който може да се окаже спасителен. Деурбанизацията разкрива важни тенденции в процеса на засилване на ролята на селските райони и свързаната с това промяна в социалните и икономически отношения.

На основата на осмислянето на тези процеси, безспорно актуални за нашето съвремие, е определена и целта на изследването – да се проследят мотивите, които водят до вземане на решение за доброволно напускане на градските пространства и мигриране към извънградските (селски) райони и какво представляват участниците в този процес, какви са техните социални характеристики и как се вписват в новото пространство (с. 8). Формулираните пет задачи произтичат от поставената цел. Съответстващо на целта са определени методите на изследването и обекта на изследване.

Докторската теза докторантът формулира така „краят на модерното общество и започналата обществена трансформация, при която процесът на деурбанизация играе ключова роля, водят до промени в социалното структуриране и могат да доведат до промяна и навлизането в нов етап от развитието на обществените отношения“.

За постигането на дефинираната цел дисертантът предлага своята логическа схема, а това е предложеното съдържание, на чиято основа е структуриран анализът на избрания дисертационен проблем.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

С основание още в увода докторантът изяснява ключовите понятия, ползвани в анализа – съвременна социална мобилност, социално понижаване, деурбанизация и безвъзмездна икономика.

В първа глава „Криза на модела – от „общество на изобилието” към „общество на съхранението” се описват основните характеристики на обществото на изобилието и на модерното общество, разглеждано като край на ерата на нефта като неизчерпаем енергиен източник. В тази връзка се анализират възможните алтернативи на нефта – природен газ, въглища, биогорива, енергия от възобновяеми източници, водород. Професионално е описана и енергийната ситуация в България, като е изведена и връзката ѝ с екосистемата у нас. На основата на този анализ се обосновава пораждането на „обществото на съхранението”, разглеждано отвъд ерата на нефта.

В тази част на дисертацията не е ясно открояна връзката между кризисните процеси на модела на „обществото на изобилието” и процесите на формиране на „обществото на съхранението”.

Във втора глава на дисертацията озаглавено „социално понижаване” и „бавен ритъм на живот” дисертантът поставя на анализ прехода от „общество на изобилието” към „потребителското общество” и процесите и явленията, свързани със зараждането на социалното понижаване. Акцентира се върху принципите на социалното понижаване като изход от цикъла „работи и харчи” на основата на изследването на Джулиет Шор, а именно: контрол върху желанията, създаване на нов консуматорски символизъм; доброволно ограничаване по отношение на „конкурентното” потребление; ново отношение към вещите, които не използваме всекидневно; да знаем какво, защо и с каква цел и как да пазаруваме; избягване на „шопинг” терапията; да не превръщаме традициите в комерсиалност; намаляване на времето, в което сме заети с работа и отделяне на време за дейности, които ни носят лично удовлетворение; налагане на контрол върху потребителското поведение.

Представен е профила на т.н. понижителен, формиран на основата на „мотивите за доброволно опростяване на начина на живот”, „разграничаване на отговорното потребление от неконтролното консумиране”, отчитане на възможностите на „безвъзмездната икономика”.

В тази глава с основание се поставя въпроса „бавния ритъм на живот”, разглеждан като контра пункт на веригите за бързо хранене и формирането се световно движение „хранене с нормален ритъм”.

Направен е опит за анализ на консуматорското общество в България и пораждането на наценки на социално понижаване. Тук остава неизяснен въпросът „на какво основание докторантът възприема изводите на Мартин Иванов за консуматорската култура у нас?

Докторантът търси и намира връзката между социалното понижаване и „бавния ритъм на живот” и процесите на урбанизация. С тази част на анализа той прави успешен преход към следващата трета глава на дисертационния труд.

В тази глава са поставени няколко важни акцента:

- * принудителното мигриране;
- * смяната на местоживеенето и промяната в разбиранията за социална среда и начин на живот;
- * миграцията по направления и периоди;
- * урбанизация и деурбанизация;
- * рурбанизация.

На основата на резултати от проведено авторско изследване е направено научно описание и анализ на процеса на деурбанизация и са изведени пет негови аспекта: преосмисляне на възприетия градски начин на живот; промяна и преосмисляне на разбирането и градските представи за дом и имот; промяна в режима на изхранване; промяна в модела на консумиране и разбиранията за монетарната икономика и поставянето на семейството и местната общност в центъра на промяната. Тук анализът е изключително съдържателен и любопитен. Очерталите се проблеми от анализа са посочени, не са прикрити. Напротив, махната е идеологическата маска, прикрита чрез полагащата се свобода на икономическите агенти да произвеждат всякакви храни, несъотнесено към здравето на населението. Известно е, че в името на тази свобода на капитала се приемаха Закона за стандартите, в резултат на което той

си осигури безпроблемна печалба, а на потребителите остана да се защитават като четат лъжливите етикети на стоките.

Анализът в четвъртата глава е насочен към социалната мобилност и обществото на съхранението. Този анализ логически следва след многото изведени проблеми за различните модели и стилове на живот в предходните глави. Тук докторантът насочва вниманието ни към важните страни на разделение на обществото и протичащите процеси на социалната мобилност, сред които е и процесът на деурбанизация. Аргументирана е връзката между този процес и обществото на съхранението. Тук авторът ни запознава с ключовите характеристики на обществото на съхранението: високо екологично съзнание, рационално използване на ресурсите, среда за развитие на местната общност, коопериране и запазване и развитие на полезните технологии. Тази част от дисертационния труд е много силна, впечатляваща и респектираща. Тя е едно своеобразно обобщение на целия анализ и оценка на добрите практики у нас, свързани със земеделската идеология и нейната актуалност днес.

3. Научни постижения и приноси

- * Идентифицирането на процеса на деурбанизация във връзка с основните екологични и ресурсни проблеми.
- * Разкритата връзка и взаимодействие между състоянието на базисните статуси на индивидите и процесите на деурбанизация като част от социалната мобилност.
- * Установяването на мотивационната структура на мигриращите от града към селото.
- * Определянето на аргументацията на деурбанизацията като един от възможните и надеждни изходи от кризата.
- * Обосноваването на идеята за преминаване към „общество на съхранението“ посредством формирането на екологично съзнание, рационално използване на ресурсите, коопериране, запазване и развиване на полезни технологии.

4. Препоръки

Докторантът по-силно да изразява своето отношение към анализиранияте проблеми.

В бъдещата си изследователска дейност методологията на изследването да се представя по възприетия в академичната общност стандарт.

5. Лични впечатления за кандидата

Не познавам лично докторанта. Обстойното запознаване с неговия дисертационен труд остави у мен впечатлението за един професионално компетентен и мотивиран за изследователска работа социолог.

Представеният автореферат на дисертационния труд отговаря на съдържанието на дисертацията.

Докторантът има пет публикации, свързани с дисертацията.

6. Въпроси

- * Каква регионална политика предполага деурбанизацията?
- * Възможно ли е по-нататъшното коопериране у нас при формиралата се аренда?

7. Заключение

На основание на постигнатите научни приноси с убеденост препоръчвам на членовете на уважаемото Научно жури единодушно да препоръчат на факултетския съвет та Философския факултет към ЮЗУ „Неофит Рилски”, Благоевград присъждането на образователно-научната степен „доктор” по социология, професионално направление 3.1. „социология”, антропология и науки за културата.

Лично аз с убеденост ще гласувам на Галин Тодоров Бойков да се присъди образователно-научната степен „доктор”.

25.07.2012 г.

София

Член на журито:

(доц. д-р Саша Тодорова)